

Пляшко Софія Русланівна

Київський національний університет технологій та дизайну (м. Київ)

Наукова керівниця – проф. Бойко Я.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ «НЕПРАВДИВИХ ДРУЗІВ ПЕРЕКЛАДАЧА» В АНГЛІЙСЬКИХ ТЕКСТАХ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Дослідження проблеми «неправдивих друзів перекладача» здійснювалося багатьма науковцями. Т. Р. Кияк (2010) аналізував цю проблему у контексті міжкультурної комунікації, вказуючи на її значення для ефективного міжнародного спілкування. І. В. Корунець (2013) у своїй праці висвітлив теоретичні та практичні аспекти аспектного перекладу, зокрема, методи подолання помилок, спричинених «неправдивими друзями». В. С. Міронова та М. Г. Прадівляний (2025) досліджували специфіку «неправдивих друзів перекладача» у технічній літературі, наголошуючи на необхідності використання адекватних перекладацьких стратегій у фахових текстах.

Переклад наукових текстів є складним процесом, що вимагає глибоких знань мовної системи, специфіки наукового дискурсу та міжкультурних особливостей. Однією з найпоширеніших проблем, з якою стикаються перекладачі, є явище «неправдивих друзів перекладача» – слів або виразів, які виглядають схожими у двох мовах, але мають різні значення. Це може призводити до серйозних помилок у розумінні та передаванні змісту. У контексті англійського наукового дискурсу ця проблема особливо актуальна, оскільки точність і коректність термінології є важливими для адекватної передачі наукової інформації.

Теоретичні засади дослідження «неправдивих друзів перекладача» базуються на понятті міжмовних омонімів і паронімів. Вони виникають через історичний розвиток мов, запозичення або випадковий збіг у звучанні. Наприклад, англійський прикметник *actual* перекладається як ‘фактичний’, а не ‘актуальний’, тоді як англійський прикметник *accurate* означає ‘точний’, а не ‘акуратний’. Ці розбіжності можуть призводити до неправильного розуміння та зміщення змісту тексту.

Класифікація «неправдивих друзів» здійснюється за кількома рівнями. На **лексичному рівні** вони поділяються на помилкові когнати (наприклад, англійський іменник *decade* у перекладі ‘декада’) і слова-омоніми (наприклад, англійський прикметник *sympathetic* у перекладі ‘симпатичний’). На **синтаксичному рівні** виникають труднощі через зміну порядку слів або використання стійких конструкцій, які можуть мати інше значення у перекладі. **Стилістичний рівень** включає в себе використання неточних відповідників, що порушують стилістичні норми наукового тексту.

Англомовний науковий дискурс має низку особливостей, серед яких – стандартизовані конструкції, термінологічна точність, логічна побудова тексту. Переклад таких текстів потребує глибокого розуміння наукової стилістики та усвідомлення ролі контексту у виборі відповідників. (Корунець, 2013).

Відтворення «неправдивих друзів перекладача» з урахуванням особливостей української мови вимагає застосування відповідних перекладацьких трансформацій: транскодування, лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації.

Транскодування включає транслітерацію, транскрипцію, практичне транскрибування, нульове транскодування та калькування. Використовується у випадках, коли слово має прямий еквівалент у мові перекладу або може бути адаптоване без зміни значення. Наприклад, слово *corporation* правильно передано як ‘корпорація’, а не як ‘корпус’, що може означати будівлю чи військовий підрозділ. Або *handbook* означає ‘довідник’ або ‘посібник’, а не ‘ручна книга’.

Лексико-граматичні трансформації репрезентуються такими прийомами, як граматична заміна, додавання / ампліфікація, вилучення / елімінація, транспозиція, антонімічний переклад, описовий переклад, експлікація та цілісне перетворення. Наприклад, *actual problem* – реальна проблема, *sympathetic person* – співчутлива людина. Англійський прикметник *actual* часто плутають із ‘актуальний’, що означає ‘важливий, зободенний’, а *sympathetic* – із ‘симпатичний’, який насправді має значення ‘attractive’.

Лексико-семантичні трансформації передбачають використання конкретизації, генералізації та модуляції. Наприклад, у процесі перекладу

прикметник *eventual* може спричинити труднощі через свою схожість із українським словом ‘евентуальний’, однак їхні значення суттєво відрізняються. В англійській мові *eventual* означає ‘той, що настане після певного періоду’, ‘остаточний результат чогось’. Наприклад, *eventual success* означає ‘зрештою досягнутий успіх’. Водночас українське слово ‘евентуальний’ має значення ‘можливий, імовірний’, що не передає змісту англійського слова *eventual*.

Таким чином, переклад «неправдивих друзів перекладача» у науковому дискурсі потребує комплексного підходу, що враховує мовні, стилістичні та культурні аспекти. Використання відповідних методів і стратегій перекладацьких трансформацій допомагає уникнути помилок та забезпечити точність передавання інформації. Застосування аналітичного підходу та контекстуального аналізу дозволяє перекладачам знаходити найбільш адекватні відповідники, що сприяє покращенню якості наукового перекладу. Це, у свою чергу, є важливим фактором ефективного міжнародного наукового співробітництва та забезпечує точну передачу знань між різними мовними спільнотами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кияк Т. Р. (2010). «Фальшиві друзі перекладача» як проблема міжкультурної комунікації. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 89 (1), 17–20.
2. Корунець І. В. (2013). *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад)*. Theory and Practice of Translation : підручник. Вінниця : Нова Книга.
3. Міронова В. С., Прадівлянний М. Г. (2025). «Хибні друзі перекладача» в технічній літературі. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20243/4524.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.